

ECONOMICS AND MANAGEMENT OF NATIONAL ECONOMY, NATIONAL MODELS OF ECONOMIC SYSTEMS AND GLOBAL PROCESSES

Tetiana Melnyk, Doctor of Economics, Professor
Lyudmila Syerova, PhD in Economics, Associate Professor
State University of Trade and Economics
Kyiv, Ukraine

DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-222-7-5>

KEY ELEMENTS OF THE EU ANTI-CORRUPTION POLICY

КЛЮЧОВІ ЕЛЕМЕНТИ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ЄС

У всьому світі корупція визнана великою проблемою для держави та її розвитку, хоча завжди була притаманна майже всім суспільствам. Незалежно від статусу та рівня розвитку країни, наявність в державних органах корупційних проявів підриває легітимність влади, загрожує фундаментальним цінностям суспільства та її суверенітету, викликає недовіру з боку інших держав та унеможливорює їх співпрацю. Але, як зазначено в Конвенції ООН проти корупції [1], але саме в країнах, що розвиваються, наслідки корупції є найбільш руйнівними – вона шкодить найбільш уразливим (бідним верствам населення), обмежуючи в значній кількості фінансові ресурси, призначені для розвитку, підриваючи здатність уряду надавати основні послуги, підживлюючи нерівність та несправедливість та ставить під загрозу іноземну допомогу та інвестиції. Корупція є ключовим

елементом неефективності економіки та основною перешкодою для подолання бідності та розвитку.

Незважаючи на значну кількість новостворених органів, діяльність яких спрямована на протидію корупції, масштаби її поширення та глибина проникнення в усі сфери державного управління, економічних відносин і суспільного життя залишаються найбільшою загрозою для соціально-економічного розвитку, безпеки і суверенітету України. У 2020 р. за Індексом сприйняття корупції Transparency International Україна отримала 33 балів із 100 та посіла 117-ту позицію зі 180 країн разом із Єгиптом, Непалом, Замбією та С'єра-Леоне [2]. Таким чином, незважаючи на проголошення боротьби з корупцією пріоритетним напрямом реформування суспільного розвитку, ефективність протидії їй істотно не покращилася.

Аналіз зарубіжних джерел показав недостатню ступінь розробленості проблематики щодо формування антикорупційної політики Європейського союзу в останні роки. Сюди можна віднести роботи П. Сцарек-Мейсона [3], М. Фазекаса [4], М. Кормана [5], М. Мендельські [6], Р. Дадасова [7] тощо. Зазначені вчені зосереджують увагу більше на конкретних проявах корупційних зловживань, тому необхідними є дослідження ключових елементів, принципів, організації антикорупційної політики Європейського союзу з метою впровадження в українських реаліях успішних практик зарубіжного досвіду використання ефективних методів, механізмів, інструментів у попередженні, запобіганні, протидії корупції.

Питання, що стосуються антикорупційної політики Європейського Союзу як об'єднання європейських країн видається складним не тільки по суті, але й також через складну структуру й численність форм такого об'єднання. У зв'язку з тим, що, внаслідок активного розвитку комп'ютерних та інших інформаційних технологій, корупційні схеми все частіше стали носити глобальний масштаб, на даний час уряд ЄС стоїть перед складною проблемою корупції.

З іншого боку, проблема ускладнюється через різночитання і доопрацювання нормативно-правових актів між законодавствами країн учасниць ЄС, самого ЄС і Ради Європи.

Серед основних антикорупційних нормативно-правових актів можна відзначити:

- Конвенцію «Про захист фінансових інтересів Європейського Співтовариства» від 26.07.1995 р.;

- Конвенцію «Про боротьбу проти корупції серед функціонерів Європейського Співтовариства і функціонерів країн-учасниць Європейського Союзу» від 26.05.1997 р.;

- Директиву Ради ЄС від 10.06.1991 р № 91/308 «Про запобігання використанню фінансової системи для цілей відмивання грошей»;

- Рамкове рішення 2003 року «Про боротьбу з корупцією в приватному секторі спрямоване на криміналізацію як активного, так і пасивного підкупу»;

- Конвенцію ООН за 2004 рік «Про боротьбу з корупцією».

Слід відзначити й той факт, що в ЄС до цього часу не існує універсального визначення корупції. У кожному регіоні визначення корупції варіюється від історичної та культурної спадщини, існуючого політичного режиму й традицій, що склалися в суспільстві. До сих пір не прийшли до консенсусу й академічні кола.

У той же час в документах Ради Європи та ООН докладно описуються різні види корупційних злочинів, такі як розтрата, «відкат», фаворитизм, непотизм, вимагання, торгівля впливом, конфлікт інтересів. На рівні ЄС дається тільки визначення хабарництва, інші ж форми корупції поки залишаються не деталізовані.

Як показав аналіз, на даний час, в лексиконі Європейського союзу існують два визначення корупції: одне більш вузьке, призначене для кримінального права, де корупція визначається як хабарництво, а друге – більш широке, що використовується для проведення превентивної політики: це визначення, яке висунула Європейська Комісія в 2003 році. Корупція – це зловживання

владою з метою отримання приватної вигоди. Вона набуває різноманітних форм, таких як хабарництво, торгівля впливом, зловживання функціями, непотизм (кумівство), конфлікт інтересів або «відкати» між державним та приватним секторами [8]. Договір про функціонування ЄС визнає корупцію «єврозлочино», зараховуючи її до числа особливо тяжких злочинів з транскордонним виміром, для яких можуть бути встановлені мінімальні правила щодо визначення кримінальних правопорушень та санкцій (ст. 83.1). З прийняттям Стокгольмської програми «Відкрита і безпечна Європа, що обслуговує та захист громадян» [9] Єврокомісія отримала політичний мандат для вимірювання зусиль у боротьбі з корупцією та розробки всебічної антикорупційної політики ЄС у тісній співпраці з Групою держав проти корупції Ради Європи (GRECO) [10].

Проблеми антикорупційної політики ЄС ускладнюються тим, що заходи протидії мають прийматися на трьох рівнях – національному (окремих країн), регіональному (об'єднання) та глобальному. Крім цього, не до кінця дано визначення самому явищу корупції, зокрема наразі в ЄС користуються двома визначеннями корупції: одне більш вузьке, призначене для кримінального права, де корупція визначається як хабарництво, а друге – більш широке, що використовується для проведення превентивної політики – це зловживання владою з метою отримання приватної вигоди.

Аналіз показав достатню нерівномірність серед країн ЄС в ефективності здійснюваних заходів у сфері протидії корупції. Це пов'язано, в першу чергу, з тим, що повноваження Єврокомісії обмежуються розробкою антикорупційної стратегії на рівні об'єднання; формуванням комюніке – перелік антикорупційних заходів, що носять рекомендаційний характер для впровадження у національні законодавства та здійсненням моніторингу рівня та видів корупції в державах-членах.

Аналіз антикорупційних політик ряду європейських держав дозволив виділити основні фактори протидії корупції, які необхідно впроваджувати на всіх рівнях суспільного життя в

Україні – це пропагування неприйняття корупції в суспільстві, виховання нетерпимості до корупції в загальнонаціональній культурі, забезпечення невідворотності відповідальності, настання покарання за вчинені корупційні правопорушення, контроль інститутів громадського суспільства із залученням засобів масової інформації за діями представників влади або особами публічного права.

Література:

1. United Nations convention against corruption. United Nations office on drugs and crime Vienna. New York, 2004 https://www.unodc.org/documents/brussels/UN_Convention_Against_Corruption.pdf.
2. Corruption Perceptions Index 2020. Transparency International. URL: <https://www.transparency.org/en/cpi/2020/index/nzl>.
3. Szarek-Mason P. (2010) The European Union's Fight Against Corruption: The Evolving Policy Towards Member States and Candidate Countries. Cambridge: Cambridge University Press.
4. Fazekas M., Chvalkowska J., Skuhrovec J., Tóth I.J. and King L.P. (2013) Are EU Funds a Corruption Risk? The Impact of EU Funds on Grand Corruption in Central and Eastern Europe. *The Anticorruption Frontline*, no. 2, pp. 68–89.
5. Corman M-R. (2021) A Critical Appraisal of the EU's Anti-Corruption Legal Capacity. 2021. URL: <https://www.iedonline.eu/publications/2021/eu-anti-corruption-legal-capacity.php>.
6. Mendelski M. (2016) The EU's rule of law promotion in post-Soviet Europe: what explains the divergence between Baltic States and EaP countries? *Eastern journal of European studies*. Vol. 7, Issue 2, December 2016. URL: <https://anticorpp.eu/wp-content/uploads/2016/12/Mendelski-2016bThe-EUs-rule-of-law-promotion-in-post-Soviet-Europe-whatexplains-the-divergence-between-Baltic-States-and-EaP-countries.pdf>.
7. Dadasov R. (2017). European Aid and Governance: Does the Source Matter? *The European Journal of Development Research, Palgrave Macmillan; European Association of Development Research and Training Institutes (EADI)*, vol. 29 (2), pp. 269–288.
8. Corruption EC. URL: https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/policies/organized-crime-and-human-trafficking/corruption_en.

9. The Stockholm Programme – an open and secure Europe serving and protecting citizens. *European Council*. 2010. URL: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:115:0001:0038:EN:PDF>.

10. GRECO – official site. URL: <https://www.coe.int/en/web/greco/home>.